

กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน

A Process of Participatory Research for the Development of Management Model for Sustainable Tourism Economics Using Supply Chain in Maha Sarakham Province

วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ¹

Wongpattana Sriprasert¹

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ **ประการแรก** เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม **ประการที่สอง** ศึกษาประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และ**ประการที่สาม** ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน ประชากรเป้าหมายที่ใช้คือชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย พระธาตุนาดูน ภูสันตริตรัน วนอุทยานโกสัมพี และอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พทยานาเขือก) ตลอดจนเขตห้ามล่าป่าดุนลำพัน โดยรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน จำนวน 6 คน ตัวแทนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 10 คน และพันธมิตรทางการค้า จำนวน 19 คน ด้วยการใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยข้อมูลชุดเดียวซึ่งรวบรวมโดยศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์จากเอกสาร ตำรา บทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายกับข้อมูลปฐมภูมิโดยศึกษาเชิงสำรวจพื้นที่ การสังเกตและการสัมภาษณ์จะเลือกแบบมีโครงสร้างทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จากนั้นนำข้อมูลมาสร้างข้อสรุปและวิเคราะห์แบบอุปนัย แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาความ เพื่อเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ ในบริบทที่เกี่ยวข้องกันในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า

บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายนอกไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ของจังหวัดมหาสารคาม ส่วนใหญ่ยังขาดงบประมาณที่เป็นของตนเองในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งชุมชนที่มีความเจริญและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ที่สำคัญยังไม่มีโครงสร้างหรือหน่วยงานที่ท่องเที่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดหรือในจังหวัดใกล้เคียง อาจเป็นเพราะไม่มีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งผลให้ไม่สามารถที่จะวางมาตรการกำกับดูแล และตรวจสอบการท่องเที่ยวอย่างมีแบบแผนได้ ส่วนผลกระทบภายใน พบว่า แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งไม่สามารถที่จะดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างตรงใจ ทั้งในเรื่องของสถานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่ยังไม่มากพอต่อการรองรับ โดยเฉพาะโรงแรมที่มีมาตรฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับภายในโรงแรม สำหรับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวพบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมน้อยเกินควร ซึ่งพิจารณาได้จากการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ร่วมกันเกี่ยวกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจในการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว และการจัดหาและพัฒนาให้มีบุคลากรด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว รวมถึงการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีจุดขายที่มีความเป็นอัตลักษณ์ซึ่งสามารถสร้างความสนใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ ทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวขาดระบบการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง ในที่สุดย่อมส่งผลกระทบให้ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องต้องประสบ

¹ กจ.ด. (การจัดการธุรกิจ) รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รับต้นฉบับ 21 พฤษภาคม 2557 รับลงพิมพ์ 30 กรกฎาคม 2557

กับการขาดสภาพคล่องในการบริหารจัดการมากพอสมควร

ตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า ในภาพรวมการที่จะบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ให้สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างเป็นระบบนั้นขึ้นอยู่กับประเด็นต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เมื่อทำการวิเคราะห์แต่ละประเด็น ลึกลงไป พบว่า ประเด็นต่างๆ เหล่านั้นต่างก็มีด้านที่เข้ามาเกี่ยวข้องแตกต่างกันออกไป ดังนี้ ประเด็นผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วยประเด็นย่อย 2 ด้าน ได้แก่ ความต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยว และการกระจายผลประโยชน์ ประเด็นศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วยประเด็นย่อย 3 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ และการส่งเสริมการลงทุน และประเด็นหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วยประเด็นย่อย 3 ด้าน ได้แก่ ประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น และการฝึกอบรมบุคลากร

พันธมิตรทางการค้าซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ต่างให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทานนั้น ควรพัฒนาประเด็นหลัก ๆ 5 ด้าน ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การปรับราคาท่องเที่ยวของบริษัทยานุรักษ์ และผู้ประกอบการ และการปรับวิธีการและยกระดับการให้บริการ ตลอดจนการปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในการที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถที่จะลดต้นทุนในการดำเนินงานได้นั้น ชุมชนท้องถิ่นจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน ปรับและพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว ปรับราคาธุรกิจการท่องเที่ยว และพัฒนาขีดความสามารถในการประสานงานกับธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนการที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถที่จะเพิ่มคุณภาพการบริการได้นั้นจำเป็นต้องมีการสร้างมาตรฐานการจัดและบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยว รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และพัฒนาระบบการกระจายข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว

คำสำคัญ : กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ; การพัฒนารูปแบบการบริหาร

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 1) analyze the impacts of tourism economics, and trends of tourism economics development in Maha Sarakham province by local community participation; 2) study the issues affecting tourism economics management ; and 3) study the development of management model for sustainable tourism economics using supply chain in Maha Sarakham province.

The target groups were local community people who have involved in tourism economics of tourist attractions in Maha Sarakham province, including Phra That Na Dun, Ku Santarat, Kosamphi Forest Park, and Pattaya Na Chueak Reservoir and Dun Lamphan No-hunting Area. The data were collected qualitatively from 6 personnel from both government and private business sectors, 10 representatives of the people in tourist attractions, and 19 persons in commercial alliance. The collected data comprised both primary and secondary data. The secondary data were collected and analysed through documents, textbooks, articles, research and electronic media related to the areas that were able to link with tourism economics in the target ones. The primary data were collected through field surveys, observation, and formal and informal in-depth structured interviews. The collected data were concluded and analyzed inductively and were presented in descriptive manner to link various issues in the context related to the research purposes.

The findings were concluded as follows:

The personnel from both government and private business sectors opined external impacts of tourism economics were as follows: the majority tourist attractions in Maha Sarakham province had insufficient own budget for the development of tourism business to be civilization and standards; there were no building of tourism networks with other tourist attractions in the province or in the nearby provinces because of no tourism development plans which resulted in being unable to control, supervise, and check tourism system orderly. The internal impacts of tourism economics showed that each tourist attraction was unable to serve the needs of the tourists in terms of hotel services and facilities that were insufficient, especially standard hotels with full facilities. The trends of tourism economics development revealed that few agencies associated with tourist attractions got involved in tourism promotion to make local community gain knowledge about tourism economics, ran public relations for a better understanding of tourism networks development, and sought personnel for tourism promotion as well as improved tourist attractions to have their own identity that aroused the tourists' interests. These resulted in tourism industry with no continuous flow system and then caused local community in related areas to lackt active management.

The representatives of people who live in 5 tourist attractions in Maha Sarakham province commented on the issues affecting sustainable tourism economics management in that tourism economics management, as a whole, can be operated systematically depending on the 3 different issues relating to the changes effects of the participation of local communities, the potential of and guidelines for tourism development, and principles of sustainable tourism management. When each issue was analyzed deeply, it was found that the changes effects of the participation of local communities consisted of 2 sub aspects as continuation of tourism activities and the distribution of benefits ; the potential of and guidelines for tourism development consisted of 3 sub aspects as marketing promotion, infrastructure and service development, and investment promotion; and principles of sustainable tourism management consisted of 3 aspects as joining tourism development plan, supporting local economics, and training staffs.

The representatives of commercial alliance who involved tourism economics of 5 tourist attractions in Maha Sarakham province commented on management model development for sustainable tourism economics using supply chain in that 5 main aspects should be improved. They included the improvement of infrastructure and facilities; the adjustment of tourism prices of travel agencies and entrepreneur; and the adjustment of service procedures and levels of service, the adjustment of tourism marketing strategies, and the development of tourism resources and environment in tourist attractions. To reduce the cost of management of tourist attractions, local communities needed to improve basic requisites, develop tourism personnel, adjust prices of tourism business, and improve their own capacity to co-work with other related business. To increase the quality of services in tourist attractions, building up the service standards for tourists; adjusting tourism marketing strategies, protecting life and property in security, and developing tourism information distribution system needed to be done.

Keywords : Participatory Research Process ;Development of Management Model

บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างดี เนื่องจากสามารถสร้างรายได้เข้าประเทศได้นับแสนล้านบาทต่อปี จากธุรกิจต่อเนื่องที่กระจายตัวในลักษณะลูกโซ่เพื่อรองรับการให้บริการ และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว แนวโน้มของการท่องเที่ยวไทย เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์การท่องเที่ยวโลกในช่วงระหว่างปีพ.ศ.2533-2553 จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยเป็นผู้นำทางการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับเป็นจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มการเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถสร้างรายได้หลักให้กับพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของประเทศไทย ทำให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจนถึงการสร้างระบบกลไกทางการตลาดเพื่อให้สอดคล้องตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวและเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว ในขณะที่การท่องเที่ยวได้พัฒนาและเกิดการขยายตัวค่อนข้างสูง การท่องเที่ยวเองกลับสร้างผลกระทบทางด้านลบต่อทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2553 : 32) ด้วยเหตุนี้จึงได้เกิดการหารูปแบบการท่องเที่ยวสำหรับทศวรรษที่ 21 ขึ้นมาโดยดำเนินการอยู่ภายใต้ความเชื่อมั่นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism) จะทำให้เกิดการปฏิบัติต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมกับบริบท

สำหรับการตัดสินใจในการพัฒนา และการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันนั้น ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ขานรับแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อาจเป็นเพราะด้วยศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดต่างล้วนเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยว โดยพบว่า ทั้งแผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนั้นได้มีการกล่าวถึงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการสร้างความสมดุลทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวกันมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังจากเกิดภาวะวิกฤติขึ้นในปี พ.ศ. 2539 รัฐบาลได้มีนโยบายการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวของ

ประเทศไทยที่มีอยู่อย่างหลากหลาย และมีความได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์ เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน มาเป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยศักยภาพของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ทั้งทางบกและทางเรือตามน้ำโขง จะเป็นศักยภาพส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งของประเทศไทย ที่สามารถเสริมสร้างให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความสามารถเข้าสู่ระดับสากล โดยรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และเกิดการกระจายรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่น จึงได้มีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชาติ (National plan on tourism development) ขึ้นในปี พ.ศ. 2518 และได้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามกลุ่มพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความพร้อมและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และงานประเพณี เทศกาลต่างๆ แนวทางดังกล่าวได้ตระหนักถึงความสำคัญของการขยายแหล่งท่องเที่ยวกระจายไปในท้องถิ่นต่างๆ ทำให้เกิดการหมุนเวียนของเงินตราในประเทศ และเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างตลาดการท่องเที่ยวนานาชาติ ย่อมนำมาซึ่งการค้าและการลงทุน ต่อมาในปี พ.ศ.2545 ได้กำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวโดยมุ่งพัฒนาและส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ (Quality destination) และพัฒนาไปสู่มาตรฐานสากล (World Class destination) ซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด กลุ่มเป้าหมายทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งสอดคล้องกับความพร้อมและศักยภาพของการค้าและการลงทุนทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่าง ๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2550 : 2)

นอกจากนี้จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์ในการเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวการค้า และการลงทุนในภูมิภาคนี้ แต่แหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากยังมิได้รับการพัฒนาทั้งโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการในปัจจุบันและแผนพัฒนาในอนาคต สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยว ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่า

ระดับความสามารถในการแข่งขันด้านโลจิสติกส์ของประเทศไทยนั้น ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ในขณะที่ภูมิภาคอื่นๆ ล้วนมีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ และด้านการค้าอย่างรวดเร็ว จึงมีประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาอีกมาก โดยอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจด้วยระบบห่วงโซ่อุปทานที่เข้มแข็ง โดยทำให้ทั้งภาครัฐและเอกชนมีความรู้และมีการเชื่อมต่อกันระหว่างกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ต่างๆ ด้วยความคล่องตัวและมีศักยภาพในการเชื่อมต่อ โดยมีการใช้ข้อมูลเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ เข้ามาช่วยในการพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนพลังทางด้านเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศ

มหาสารคาม เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีบรรยากาศเต็มไปด้วยความสงบและเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาแห่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงได้ชื่อว่าเป็น “ตักศิลาแห่งอีสาน” เนื่องจากมีสถาบันการศึกษาอยู่มากมายหลายแห่ง อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 475 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 5,291 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ และ 2 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมืองมหาสารคาม กันทรวิชัย โกสุมพิสัย วาปีปทุม บรบือ พยัคฆภูมิพิสัย นาเชือก เขียงยืน นาइन แกดำ ยางสีสุราช กิ่งอำเภอกุดรัง และกิ่งอำเภอชีนชม ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศใต้ ติดกับจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์ ทิศตะวันออก ติดกับจังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันตก ติดกับจังหวัดขอนแก่น ภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นไม่มีภูเขา มีแม่น้ำชีไหลผ่านพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา อาชีพที่สำคัญของชาวมหาสารคามคือ การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ สุกร ไก่ และสัตว์น้ำ เป็นต้น อาชีพในครัวเรือนที่ทำกันมากคือ การเลี้ยงไหมและทอผ้าไหม ผ้าไหมมหาสารคาม ส่วนใหญ่เป็นผ้าที่มีลวดลายแบบดั้งเดิม และมีความสวยงาม

ถึงแม้ว่า จังหวัดมหาสารคามจะมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่บ้าง ทั้งเชิงศิลปวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ อุทยานป่าเขา หรือมนุษย์สร้างขึ้น อาทิ พระธาตุนาดูน ภูสันตรัตน์ วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พทยานาเชือก) เขตห้ามล่าป่าดูลำพัน ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัย ภัณฑารักษ์มหาสารคาม พิพิธภัณฑ์วัดมหาชัย สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน แก่งเลิงจาน หมู่บ้านปั้นหม้อ กลุ่มหาธาตุ (ปราศรัยบ้านเขาว) พิพิธภัณฑ์

บ้านเชียงเหียน พุทธมณฑลแห่งอีสาน พระพุทธรูปยืนมงคล พระพุทธรูปมิ่งเมืองหรือที่เป็นหมู่บ้านทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย ทำหมอนชนิด ลักษณะเป็นสวนปาล์มต้นไม้หลายชนิด เช่น ต้นยางขนาดใหญ่ ต้นตะแบก ต้นกระทุ่ม ฯลฯ แม้กิ่งก้านสาขาปกคลุมติดต่อกัน มีหนองน้ำธรรมชาติที่คดเคี้ยวพร้อมเรือน วนอุทยานนั้นเป็นที่พักผ่อนของคนต่างๆ และสิ่งปลูกสร้างจำนวนมาก บ้านแพ่งเป็นหมู่บ้านที่มีอาชีพการทอเสื่อ เป็นอาชีพเสริมอีกอาชีพหนึ่ง วนอุทยานชีหลง (สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2553 : 11) แต่อย่างไรก็ตามสถานที่ท่องเที่ยว ดังกล่าวยังไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควรเนื่องจากยังไม่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามน่าดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และขาดการดำเนินงาน การจัดการ และเสริมสร้างทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีความโดดเด่นน่าสนใจ ตลอดจนยังขาดข้อมูลพื้นฐานในการสนับสนุนการท่องเที่ยว การบริหารจัดการ และการประชาสัมพันธ์ที่ดีและมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญยังไม่มีการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยระบบห่วงโซ่อุปทานกันอย่างเป็นรูปธรรม ถึงแม้ว่าได้มีการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว 6 จังหวัด ในเขตอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง โดยวงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ (2551) แต่ก็ยังขาดการเก็บข้อมูลที่มีความสำคัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ทั้งในระดับมหภาค ระดับธุรกิจ ระดับเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเดิมให้ดีขึ้น แหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว จัดศูนย์กลางด้านบริการท่องเที่ยว และให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแก่ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของโรงแรม เพื่อแนะนำนักท่องเที่ยวได้สะดวกมากขึ้น ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ และการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการลงทุนและวัดผลการพัฒนากิจกรรมโลจิสติกส์โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมซึ่งธุรกรรมต่างๆนั้นจะเป็นพื้นฐานสำคัญให้เกิดการวิเคราะห์ และปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการด้านกิจกรรมโลจิสติกส์บนรากฐานของข้อมูลที่แท้จริงต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งมั่นในการทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนา

แบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทานโดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลกระทบและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ศึกษาประเด็นที่มีต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม และหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อใช้ในการวางแผนสำหรับเตรียมความพร้อมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของโลจิสติกส์ทางด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวในรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อีกทั้งเป็นสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคอินโดจีนต่อไปในอนาคต

คำถามการวิจัย

1. ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม เป็นอย่างไรบ้าง
2. ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม
3. รูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน ควรได้รับการพัฒนาไปในประเด็นใดบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม
2. เพื่อศึกษาประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการวิเคราะห์ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจะเป็นการสร้างสำนึกในการเป็นเจ้าของร่วมกัน ด้วยการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมในการติดตามประเมินผล โดยประยุกต์มาจากสุรเชษฐ์ เศรษฐมาส และดร.ชนันท์ เอ็มพันธุ์ (2548 : 27-32) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ

1.1.1 ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยศึกษาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางบวกและลบ 2 ด้าน คือ

1) ผลกระทบภายนอก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมายและเทคโนโลยี

2) ผลกระทบภายใน ได้แก่ ความต้องการของนักท่องเที่ยว การแข่งขัน แรงงาน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

1.1.2 แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยศึกษาจาก 3 ด้าน คือ

1) การตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างทันเวลา

2) ความน่าเชื่อถือ

3) ค่าใช้จ่ายโดยรวมต่ำที่สุด

1.2 ประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งประยุกต์มาจากวรรณางษ์วานิช (2546 : 29-30) และบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 9) โดยศึกษาประเด็นจาก

1.2.1 ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1) ความต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยว

2) ความเข้มแข็งของกลุ่ม

3) การกระจายผลประโยชน์

4) การมีอิสระในการบริหารกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.2.2 คักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1) การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

2) การให้การศึกษและการสร้างจิตสำนึก

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น

4) การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว

5) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ

6) การส่งเสริมการลงทุน

1.2.3 หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วย

1) รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม

2) ประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว

3) การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น

4) การฝึกอบรมบุคลากร

5) การตอบสนองการตลาดท่องเที่ยว

1.3 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งประยุกต์มาจากวงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ (2554 : 104-106)

1.3.1 ระบบห่วงโซ่อุปทาน สำหรับประเด็นการวิจัยหลักนี้การศึกษาการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวโดยใช้การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ได้แก่

1) การลดต้นทุนในการดำเนินงาน

2) การเพิ่มคุณภาพการบริการ

1.3.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อศึกษาว่า การบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการเร็วขึ้น ทันเวลาและน่าเชื่อถือได้หรือไม่ อย่างไร เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย พระธาตุนาดูน กุสินทรรัตน์ วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเขือก) และเขตห้ามล่าป่าดูลำพัน ได้แก่ บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน จำนวน 6 คน ตัวแทนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 10 คน และพันธมิตรทางการค้า จำนวน 19 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการวิจัยที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม ที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม ติดอันดับ 5 ลำดับ ได้แก่ พระธาตุนาดูน กุสินทรรัตน์ วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเขือก) และเขตห้ามล่าป่าดูลำพัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2553 : 22)

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ศึกษากระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคามโดยระบบห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่วันที่ 1 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2554

5. สถานที่ที่ใช้ในการศึกษา

ในการดำเนินการวิจัยขั้นแรก ผู้วิจัยจัดเสวนากลุ่มทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกัน และทำการสัมภาษณ์ด้วยการสนทนาเป็นภาพรวม เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้แบบเป็นกันเอง โดยจัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 8.30 - 11.00 น. ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล กุสินทรรัตน์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอระเบียบและวิธีการวิจัย โดยสามารถอธิบายรายละเอียดจำแนกตามคำถามการวิจัยได้ ดังนี้

1. คำถามการวิจัยข้อที่ 1 : ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม เป็นอย่างไรบ้าง

ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการวิเคราะห์ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคาม โดยให้บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความนิยม ทั้ง 5 แห่ง ของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1.1 เครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) สำหรับชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและธุรกิจเอกชน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยข้อคำถามจะมีความสัมพันธ์กับประเด็นที่วิจัย นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสังเกตการณ์ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ได้แก่

1) ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยศึกษาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางบวกและลบ 2 ด้าน คือ

1.1) ผลกระทบภายนอก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยี

1.2) ผลกระทบภายใน ได้แก่ ความต้องการของนักท่องเที่ยว การแข่งขัน แรงงาน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

2) แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยศึกษาจาก 3 ด้าน คือ

2.1) การตอบสนองความต้องการของลูกค้าน้อย่างทันเวลา

2.2) ความน่าเชื่อถือ

2.3) ค่าใช้จ่ายโดยรวมต่ำที่สุด

1.1.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา การสื่อความหมาย และข้อเสนอแนะเพื่อปรับและแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นด้วยการจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ

1.1.3 สถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการสรุปและสังเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) และใช้คอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ

1.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการดังนี้

1.2.1 รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูล (Document and research) จากฐานข้อมูล พร้อมทั้งรวบรวมและประมวลข้อมูลพื้นฐานจากฐานข้อมูลสารสนเทศ (Information Technology research) ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายจังหวัดมหาสารคาม

1.2.2 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยศึกษาเชิงสำรวจพื้นที่ (Survey research) ทำการสังเกตและสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างของชุมชนท้องถิ่นพื้นที่เป้าหมาย ด้วยการ ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว เพื่อค้นหากระบวนการเรียนรู้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในกิจกรรมทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวให้คุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการพัฒนาแนวทางส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ให้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาเชิงบูรณาการแบบองค์รวม

1.2.3 จัดประชุมทีมวิจัยและชี้แจงโครงการกับชุมชนท้องถิ่น ขึ้นในวันจันทร์ที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2554 เวลา 09.00-12.00 น. ณ ห้องประชุมคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1.2.4 จัดประชุมเสวนาและจัดเวทีประชาคมชุมชนท้องถิ่น และกิจกรรมดำเนินการ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขึ้นในวันเสาร์ที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 11.00-12.00 น. ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลภูแล่นตรืตัน เพื่อระดมความคิดเห็นของบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนในการจัดการท่องเที่ยว โดยผู้ร่วมเวที ประกอบด้วย ผู้จัดการมูลนิธิพระธาตุนาตุน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลภูแล่นตรืตัน ตัวแทนหน่วยงานโกสุมพิณ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเขาไร่ ตัวแทนเขตห้ามล่าป่าดูลำพัน และตัวแทนท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมหาสารคาม ร่วม กัน

กับชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ทั้งในทางบวกและทางลบ 2 ด้าน คือ ผลกระทบภายนอกและผลกระทบภายใน กับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการของลูกค้าน้อย่างทันเวลา ความน่าเชื่อถือ และค่าใช้จ่ายโดยรวมต่ำ มุ่งเน้นการแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมในการนำองค์ความรู้มาบูรณาการ หรือ ผสมผสานกับองค์ความรู้สมัยใหม่ แล้วกำหนดเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย

1.2.5 สรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

1.2.6 จัดเวทีขยายผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

1.3 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ในระหว่างการสัมภาษณ์ ซักถามและสนทนากับผู้ให้ข้อมูลหลักได้พยายามตั้งคำถามย้อนกลับทั้งนี้เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลช่วยคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดของผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์แล้วมาบูรณาการและเชื่อมโยงกันเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์ผลในขั้นตอนต่อไป

2. คำถามการวิจัยข้อที่ 2 : ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว คักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

ในการวิจัยข้อนี้เพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจังหวัดมหาสารคาม โดยศึกษาจากผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว คักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1.1 การสำรวจพื้นที่ตัวอย่าง และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง โดยวิธีการสังเกต พูดคุยกับตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว เกี่ยวกับประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยศึกษาจากผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว คักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.1.2 หลังจากที่ได้มีการทำการสำรวจ (Pre-survey) ข้อมูลที่ได้จากหัวข้อที่ 1) แล้ว จากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้รับมาสร้างแบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวนั้นมีข้อคำถามชนิดมีโครงสร้าง (Structured questions) เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ และผลที่ได้สามารถตอบคำถามการวิจัยได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน โดยโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนประกอบด้วย

1) ข้อมูลพื้นฐานของตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง

2) ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

2.1) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

2.2) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

2.3) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.1.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ตรวจสอบ เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา การสื่อความหมายและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ด้วยการจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ

2.1.3 สถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล
ทำการสรุปและสังเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล
เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และใช้คอมพิวเตอร์ในการ
วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ

2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลนี้เกี่ยวข้องกับดำเนินการ
การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและพัฒนา
พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเดิมให้ดี แหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้ทันกับ
ความต้องการนักท่องเที่ยว จัดศูนย์กลางด้านบริการท่องเที่ยว และ
ให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแก่ผู้ประกอบการ และส่งเสริมการ
พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งใช้วิธีการ ดังนี้

2.2.1 ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์
ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการ
ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจังหวัดมหาสารคาม จากเอกสาร ตำรา
บทความ วารสาร นิตยสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
โดยข้อมูลทุติยภูมินี้จะได้มาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยว
แห่งประเทศไทย สำนักงานเขตจังหวัดขอนแก่น วนอุทยานแห่ง
ชาติจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ได้ถูกนำ
มาใช้ประกอบการสร้างข้อสอบถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

2.2.2 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ชุมชน
ท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่ง
ท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ตัวแทนประชาชนในแหล่ง
ท่องเที่ยว ในวันเสาร์ที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 13.00-14.00 น.
ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลกุสุมิตรัตน์ โดยผู้วิจัยได้
กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน
5 แห่ง ๆ ละ 2 คน ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความสำคัญ
และเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง จึงมีข้อมูลในเรื่องที่
ผู้วิจัยต้องการเจาะลึกและมีข้อมูลจำนวนมาก อันมีความหมายต่อ
หลักการศึกษาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์วิจัยโดยตรง โดย
ทำการศึกษาว่า มีประเด็นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลการ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นใน
กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ศักยภาพและ
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการ
ท่องเที่ยว อันอาจจะมีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจ
การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.3 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลต่างๆที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นนำมาทำ

การตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ก่อน
จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อค้นหารูปแบบการ
บริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

**3. คำถามการวิจัยข้อที่ 3 : รูปแบบการบริหารจัดการ
เศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยระบบ
ห่วงโซ่อุปทาน ควรได้รับการพัฒนาไปในประเด็นใดบ้าง**

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1.1 การสำรวจพื้นที่ตัวอย่าง และติดต่อ
ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการสังเกต
และการสัมภาษณ์พันธมิตรทางการค้าซึ่งเป็นผู้ประกอบการ
บริษัททัวร์ ร้านอาหาร ที่พัก รีสอร์ทโฮมสเตย์ ร้านค้าปลีก
และร้านจำหน่ายของที่ระลึก เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการ
บริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจังหวัด
มหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน

3.1.2 หลังจากที่ได้มีการทำการสำรวจ (Pre-Survey) ข้อมูลที่ได้จากหัวข้อที่ 1) จะถูกนำมาใช้ในการออกแบบ
สร้างข้อคำถามที่ใช้สัมภาษณ์และผลที่ได้จะต้องสามารถตอบ
คำถามการวิจัยได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่
ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ
การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการโดยใช้แนวคำถามสัมภาษณ์ทั้ง
รายบุคคลและกลุ่มบุคคลและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ
โดยการสนทนากับผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นกันเอง โดยโครงสร้างของ
แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

- 1) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพและ
ศักยภาพของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ
เศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยระบบ
ห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการ
พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ด้านการ
ลดต้นทุนในการดำเนินงาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการ
พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ด้านการ

เพิ่มคุณภาพการบริการ

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา การสื่อความหมาย และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับและแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ด้วยการจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ

4) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย การสังเกต โดยใช้แนวคำถาม สมุดจดบันทึกข้อมูล เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูปในการสัมภาษณ์

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ การสัมภาษณ์พันธมิตรทางการค้าซึ่งเป็นผู้ประกอบการบริษัทค้าเที่ยว ร้านอาหาร ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านค้าปลีก และร้านจำหน่ายของที่ระลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลของรูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ด้วยระบบท่วงโซ่อุปทาน จัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 14.00-15.00 น. ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลกุสันทรรัตน์

3.2.2 จัด และดำเนินการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง โดยจัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 15.30-18.00 น. ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล กุสันทรรัตน์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระดับศักยภาพภูมิปัญญาของชุมชน และแนวทางการพัฒนาร่วมกันทั้งแนวกว้างและแนวลึก ระหว่างบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ตัวแทนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว และพันธมิตรทางการค้าซึ่งเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบท่วงโซ่อุปทาน เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจในตลาดพื้นที่เป้าหมาย

3.3 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ทำการวิจัยและประมวลรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล และกระบวนการรวบรวมข้อมูลต่างๆตาม

วิธีการในหัวข้อที่ 3.1 และ 3.2 แล้ว จากนั้นได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยการรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบ และการประมวลผลข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งแนวกว้างและแนวลึก ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนต่อไป ซึ่งถือเป็นการประเมินผลและตรวจสอบผลการวิจัย (Undertaking research)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม พบว่า โดยภาพรวมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวขาดระบบการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลกระทบให้ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องต้องประสบกับการขาดสภาพคล่องในการบริหารจัดการมากพอสมควร เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม พบว่า

1.1.1 บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายนอกไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ส่วนใหญ่ยังขาดงบประมาณที่เป็นของตนเองในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยว ให้เป็นแหล่งชุมชนที่มีความเจริญและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และที่สำคัญยังไม่มีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดหรือในจังหวัดใกล้เคียง อาจเป็นเพราะไม่มีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวส่งผลให้ไม่สามารถที่จะวางแผนการตลาด กำกับดูแลและตรวจสอบการท่องเที่ยวอย่างมีแบบแผนได้

1.1.2 ผลกระทบภายใน พบว่า แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งไม่สามารถที่จะดำเนินการ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างตรงใจ ทั้งในเรื่องของสถานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่ยังไม่มากพอต่อการรองรับ โดยเฉพาะโรงแรมที่มีมาตรฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับภายในโรงแรม

1.2 แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วน

ร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมน้อยเกินควร ซึ่งพิจารณาได้จาก การส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ร่วมกันเกี่ยวกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจในการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว การจัดหาและพัฒนาให้มีบุคลากรด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว และการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีจุดขายที่มีความเป็นอัตลักษณ์ซึ่งสามารถสร้างความสนใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้

2. ผลการวิเคราะห์ประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า ในภาพรวมการที่จะบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ให้สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างเป็นระบบนั้นขึ้นอยู่กับประเด็นต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เมื่อทำการวิเคราะห์แต่ละประเด็นลึกลงไป พบว่า ประเด็นต่างๆ เหล่านั้นต่างก็มีด้านที่เข้ามาเกี่ยวข้องแตกต่างกันออกไป ดังนี้

2.1 ประเด็นผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วยประเด็นย่อย 2 ด้าน ได้แก่ ความต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยว และการกระจายผลประโยชน์

2.2 ประเด็นศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วยประเด็นย่อย 3 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ และการส่งเสริมการตลาด

2.3 ประเด็นหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วยประเด็นย่อย 3 ด้าน ได้แก่ ประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น และการฝึกอบรมบุคลากร

3. ผลการวิเคราะห์การพัฒนาแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน พบว่า พันธมิตรทางการค้า ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ต่างให้ข้อคิดในภาพรวมไว้ว่า ควรพัฒนาแบบ

การบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทานในประเด็นหลัก 5 ด้าน ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การปรับราคาท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวและผู้ประกอบการ และการปรับวิธีการและยกระดับการทำให้ให้บริการ ตลอดจนการปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการพัฒนาแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ด้านการลดต้นทุนในการดำเนินงาน พบว่า ในการที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถที่จะลดต้นทุนในการดำเนินงานได้นั้น ชุมชนท้องถิ่นจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน ปรับและพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว ปรับราคาธุรกิจการท่องเที่ยว และพัฒนาขีดความสามารถในการประสานงานกับธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง

3.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการพัฒนาแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ด้านคุณภาพการบริการ พบว่า การที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถที่จะเพิ่มคุณภาพการบริการได้นั้นจำเป็นต้องมีการสร้างมาตรฐานการจัดและให้บริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยว รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และพัฒนาระบบการกระจายข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

คำถามการวิจัยข้อที่ 1 : ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไรบ้าง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม ที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาท่องเที่ยว ได้แก่ พระธาตุนาดูน กู่สันตวิรัตน์ วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พืทยานาเชือก) และเขตห้ามล่าป่าดูลำพัน ต่างมีผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยครอบคลุมด้านผลกระทบภายนอก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ

เศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยี มากน้อยแตกต่างกันออกไป ดังจะเห็นได้ว่า พระธาตุนาดูน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายนอกเกิดขึ้นในทุกเรื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนในท้องถิ่นสามารถสร้างอาชีพและช่วยแก้ปัญหาการว่างงานได้ เนื่องจากส่วนมากมีงบประมาณเป็นของตนเองในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ถือเป็นการปรับขยายตัวทางฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นรู้จักของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ชุมชนในท้องถิ่นมีความเจริญและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและสามารถสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดหรือในจังหวัดใกล้เคียงได้บ้างแต่ไม่มากนัก ถึงแม้ว่า จะมีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและวางแผนการตลาดโดยผ่านสื่อต่างๆ อาทิ เว็บไซต์ วิทยู และโทรทัศน์ เป็นต้น ก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะวางแผนมาตรการกำกับ ดูแล ติดตามและตรวจสอบการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นระบบ จึงส่งผลกระทบให้ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวในระยะยาวได้ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวภูสันตรัตน์และอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ พบว่า แม้จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างงานและอาชีพเพื่อช่วยแก้ปัญหาการว่างงานได้และมีการวางแผนการตลาดโดยผ่านสื่อต่างๆ แต่แหล่งท่องเที่ยวทั้งสองต่างมีข้อจำกัดในเรื่องของ งบประมาณการท่องเที่ยวเนื่องจากการบริหารจัดการต้องขึ้นอยู่กับองค์การบริหารส่วนตำบลภูสันตรัตน์และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาวัว ตามลำดับ จึงไม่สามารถที่จะปรับขยายตัวทางฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวได้ ส่วนผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายนอกของแหล่งท่องเที่ยววนอุทยาน โกสุมพิและเขตห้ามล่าป่าดุนลำพัน จะเห็นได้ว่า เกิดขึ้นน้อยมาก กล่าวคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่สามารถสร้างอาชีพและช่วยแก้ปัญหาการว่างงานภายในชุมชนได้ ส่งผลให้มีความเจริญเกิดขึ้นภายในชุมชนท้องถิ่นน้อยมาก แม้ว่าจะมีการวางแผนการตลาดโดยผ่านสื่อต่างๆ ก็ตาม ก็ยังไม่สามารถที่จะปรับขยายตัวทางฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังพบว่า แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง มีผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายใน ทั้งในเรื่องของความต้องการของนักท่องเที่ยว การแข่งขัน แรงงาน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เกิดขึ้นน้อยมาก ส่งผลให้ชุมชนในท้องถิ่นไม่ได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเท่าที่

ควร สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะส่วนใหญ่แหล่งท่องเที่ยวมีสถานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นสถานที่ที่ไม่สามารถเอื้อประโยชน์ในการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงได้ จะเห็นก็มีแต่เพียงแหล่งท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พทยานาเขือก) และเขตห้ามล่าป่าดุนลำพัน เท่านั้นที่มีสถานที่ที่สามารถให้ท่องเที่ยวต่อไปได้อย่างหลากหลาย อาทิ มีการเชื่อมโยงแหล่งวัฒนธรรม และมีแหล่งพักผ่อน เป็นต้น ถึงแม้ว่า ภูสันตรัตน์ และอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ สามารถที่จะจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างคุ้มค่าตามบริบทก็ตาม แต่ชุมชนท้องถิ่นก็ยังขาดความพร้อมในการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่จะดำเนินการควบคู่ไปกับการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตต์วัฒนา (2548 : 7) ที่กล่าวไว้ว่า หลักการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างพอดีเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะยาว และมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย จึงถือเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สอดคล้องกับ รลิกา อังกูร และคณะ (2549 : 28) วิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ถึงแม้ว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญด้านบวกต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม แต่การดำเนินการต้องประสบกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยส่วนที่คล้ายคลึงกัน หากแต่ละแหล่งท่องเที่ยวต่างมีความละเอียดอ่อนที่แตกต่างกันออกไป เพราะแต่ละแหล่งต่างก็มีลักษณะเฉพาะทั้งในวิถีการดำเนินชีวิต และลักษณะทางสังคมที่ต่างกัน ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ ได้แก่ ปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาการบริหารจัดการในชุมชนท้องถิ่น และปัญหาการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต และสอดคล้องกับบุญณศักดิ์ ฤกษ์สำราจ (2544 : 79-85) ศึกษาการประเมินผลนโยบายองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวในปีท่องเที่ยวไทย 2543 : ศึกษาเฉพาะสำนักงานภาคกลางเขต 5 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการประเมินผลนโยบายองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ ปัญหางบประมาณที่ไม่เพียงพอและมีอยู่อย่างจำกัด จำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอกับการงานและขนาดพื้นที่

รับผิดชอบ ปัญหาในเรื่องการประสานงาน และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหาคนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยว ทำให้ขาด การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

สำหรับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคามทั้ง 5 แห่ง จะเห็นได้ว่าสถานการณ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยรวมยังไม่สามารถตอบสนองกระแสดความต้องการของตลาด ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นยังไม่สามารถที่จะโน้มน้าวให้นักท่องเที่ยวเดินทางกลับมาเยือนท้องถิ่นซ้ำอีก หรือชักชวนให้ผู้ที่ยังไม่เคยมาเยือนตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงควรหาแนวทางสร้างมาตรฐานการให้บริการ ทั้งในเรื่องของโรงแรมที่พัก และสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับการบริการในสถานบริการอย่างปลอดภัยและมีความพึงพอใจ ถึงแม้ว่า แหล่งท่องเที่ยวพระธาตุนาดูนและอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ สามารถที่จะจัดเตรียมสถานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมในระดับหนึ่ง และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความพร้อมด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากเท่าใดนัก ประกอบแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ยังไม่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการบริการของสถานประกอบการกันอย่างจริงจัง แม้จะพบว่า พระธาตุนาดูนและกุสินทรรัตน์ ได้มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ด้วยแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นความสำคัญในการสร้างความเป็นมิตรไมตรีกับนักท่องเที่ยว แต่เท่าที่ผ่านมาก็ยังไม่สามารถที่จะสร้างความน่าเชื่อถือให้กับนักท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของสุรเชษฐ์ เศรษฐศาสตร์ และดร.ชนิ เอ็มพันธ์ (2548 : 27-35) ได้กล่าวไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวควรมีการจัดและเตรียมให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกลมกลืนกับทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยคงรักษาสีแนวลัทธิที่ดี มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน รักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและสังคมของพื้นที่ และมีบรรยากาศการท่องเที่ยวที่ให้ความ

มั่นใจและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวของราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2546 : 4-6) กล่าวไว้ว่า ทรายใดที่สภาพแวดล้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวยังไม่ถูกทำลาย รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจการโรงแรมและที่พัก ธุรกิจร้านอาหารและการภัตตาคาร ธุรกิจจันทนาการและมัคคุเทศก์ และธุรกิจสินค้าของที่ระลึก ก็จะต้องหลีกเลี่ยงการท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา โดยจะต้องพิจารณากันว่า มีกลยุทธ์อะไรบ้างในการจัดการการท่องเที่ยวให้ผู้ประกอบการและยังคงรักษาสภาพแวดล้อมอันเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวให้สมบูรณ์อยู่นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ รลิกา อังกูร และคณะ (2549 : 28) วิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ส่วนใหญ่ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวที่ต้องได้รับการแก้ไข ก็คือ ปัญหาด้านบุคลากรในอุตสาหกรรมบริการด้านการท่องเที่ยว

คำถามการวิจัยข้อที่ 2 : ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว พบว่า ประเด็นหลักนี้มีประเด็นย่อย 2 ด้าน ได้แก่ ความต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยวและการกระจายผลประโยชน์ ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะส่วนใหญ่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม ยังขาดขีดความสามารถในการเตรียมพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวประจำปี ซึ่งจากการศึกษาพบว่า กุสินทรรัตน์และอ่างเก็บน้ำห้วยค้อยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คงไว้ซึ่งการจัดหาและให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้บ้างแต่ก็ไม่มากนัก อาจเนื่องมาจากการตลาดเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคามทั้ง 5 แห่ง ยังขาดระบบที่มีความชัดเจนและต่อเนื่อง ถึงแม้ว่า แหล่งท่องเที่ยวอย่างเช่นพระธาตุนาดูนและกุสินทรรัตน์ จะได้มีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวในต่างจังหวัดหรือภูมิภาคอื่นทราบข้อมูลข่าวสารของสถานที่ท่องเที่ยว

ที่ยะระดับท้องถิ่นอย่างทั่วถึงในวงกว้างก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง ส่วนประเด็นย่อยเกี่ยวกับความเข้มแข็งของกลุ่มและการมีอิสระในการบริหารกิจกรรมการท่องเที่ยว ต่างไม่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว อาจเป็นเพราะว่า ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปฏิบัติและดำเนินการจัดงานประเพณีประจำปีเพื่อสืบต่อวัฒนธรรมประเพณี อาทิ พระธาตุนาดูนและกุสันธรตน์ และอาสาสมัครรักษาดูแลในท้องถิ่นอย่างเช่น วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูลำพัน และที่สำคัญมีการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างเป็นตัวของตัวเอง เช่น กุสันธรตน์และวนอุทยานโกสัมพี โดยเฉพาะพระธาตุนาดูนและอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการจัดการงบประมาณในการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวได้ค่อนข้างจะสอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวพอสมควร

ผลการวิจัยดังกล่าวนั้นสอดคล้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของวรรณ วชิระนิช (2546 : 29-30) กล่าวไว้ว่า ความต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นการเตรียมพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมกับความ สามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว อันเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน โดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาและกำหนดขอบเขตของพื้นที่กิจกรรมระหว่างเขตท่องเที่ยวและเขตอนุรักษ์ จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวและการกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว โดยพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นศูนย์กลางท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของภูมิภาคบนฐานความโดดเด่นและหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติวัฒนธรรม และพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการที่มีศักยภาพ เพื่อขยายฐานการผลิตและการตลาดธุรกิจบริการครอบคลุมระดับภูมิภาคบนฐานการสร้างแตกต่างและความชำนาญเฉพาะด้านของบริการที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวของราโพนเรนท แก้วสุริยะ (2546 : 4-6) กล่าวไว้ว่า ควรกำหนดความ สามารถรองรับของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวบอบช้ำและสามารถบริการได้เพียงพอ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า ประเด็นหลักที่มีประเด็นย่อย 3 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ และการส่งเสริมการลงทุน ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม จะเห็นได้ว่า พระธาตุนาดูน อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ หรือแม้แต่กุสันธรตน์ แม้ว่า จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่พหุมีศักยภาพและสามารถพัฒนาเป็นแนวทางการท่องเที่ยวได้บ้าง แต่แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็ยังขาดการวางแผนการตลาดเพื่อส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าให้กับสถานที่ท่องเที่ยว เนื่องจากไม่เห็นถึงความสำคัญของการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยว อีกทั้งแหล่งท่องเที่ยวยังขาดโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งยังไม่สามารถเข้าถึงและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างกันได้ได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องต่อการจากการท่องเที่ยวและการลงทุนของพันธมิตรทางการค้า ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านค้าปลีก ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ในที่สุดชุมชนท้องถิ่นย่อมไม่สามารถที่จะรับขยายตัวทางฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

ส่วนประเด็นย่อยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม การให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น ต่างไม่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ส่วนใหญ่แล้วมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เกิดการฟื้นฟูและรักษาที่ยั่งยืน อาทิ วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูลำพัน และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไท อาทิ พระธาตุนาดูน กุสันธรตน์ เพื่อให้คงไว้เพื่อความสวยงามและคุณค่าทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ส่งผลให้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมตกสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง ถึงแม้ว่า จะไม่มากมายเท่าใดนัก

ผลการวิจัยดังกล่าวนั้นสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของมิ่งสรรพ ขาวสะอาด (2554 : 24-27) กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยวจะครอบคลุมถึงการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการน้ำเที่ยวและมัคคุเทศก์ การบริหารจัดการที่พักและการให้บริการ การพัฒนาสินค้าของที่ระลึก และการประชาสัมพันธ์ และสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544 : 36) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงกระแสความต้องการพัฒนาคน ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากรากหญ้า อันจะเป็นหลักประกันที่จะให้การพัฒนามีทิศทางที่ถูกต้อง มีการกระจายรายได้ที่เหมาะสมเป็นไปตามความต้องการของผู้อยู่ในพื้นที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของวรรณ วงษ์วานิช (2546 : 29-30) กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการตลาดของนักท่องเที่ยว โดยดำเนินควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ที่ถูกต้องและชัดเจนเพื่อเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึงต่อไป เน้นคุณภาพของนักท่องเที่ยวมากกว่าปริมาณและมีการสนับสนุนอำนวยความสะดวก และการพัฒนาสิ่งสนับสนุนให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งการพัฒนาโครงสร้างการคมนาคมเพื่อการเข้าถึงและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเพื่อรองรับตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้านและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ธุรกิจ อาทิ ธุรกิจศูนย์ประชุมและแสดงสินค้าโอท็อป เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถในการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่า ประเด็นหลักนี้มีประเด็นย่อย 3 ด้าน ได้แก่ ประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่นและการฝึกอบรมบุคลากร ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะกลไกในการจัดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กฎ และกติกา ถือเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเท่าใดนัก ส่งผลให้ไม่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีคุณค่าเกิดขึ้นได้

มากนัก แม้ว่า แหล่งท่องเที่ยวอย่างเช่นพระธาตุนาดูน และอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ จะมีการวางแผนและนโยบายในการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และวิปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยว อันจะช่วยยกระดับของการบริการท่องเที่ยว แต่ในทางปฏิบัติแล้วก็ยังไม่สามารถที่จะพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งมัคคุเทศก์ ให้มีความสามารถอธิบาย วิถีบริการเพื่อให้ผู้มาเที่ยวเกิดความประทับใจและความปลอดภัยภายในแหล่งท่องเที่ยวได้

ส่วนประเด็นย่อยเกี่ยวกับรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม และการตอบสนองการตลาดท่องเที่ยว ต่างไม่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว อาจเป็นเพราะระบบสังคมมีความเข้าใจที่ตรงกันเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกิดการยอมรับ ความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน จนรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างพอดีเท่าที่จำเป็นและประหยัด อันช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาสีงแวดล้อมได้บ้างตามสมควร ประกอบกับปัจจุบันได้มีการเตรียมความพร้อมในข้อมูล มีการจัดทำคู่มือการบริหารข่าวสารท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในด้านโครงสร้างพื้นฐานและการบริการมากขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 9) ได้กล่าวไว้ว่า หลักการการจัดการของการท่องเที่ยวที่ตั้นนั้นควรต้องมีการประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวให้อยู่ในแผนพัฒนาแห่งชาติและแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยมีการประเมินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้วยการใช้หลักวิชาการอย่างมีเหตุผลในการวิเคราะห์ผลกระทบทั้งทางบวกและลบของการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทุกด้าน เพื่อหาทางป้องกันผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด อันจะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว และมีการสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยการนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น ด้วยการพิจารณาควบคู่ไปกับด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีการฝึกอบรมบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งจะช่วยยกระดับของการบริการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของมิ่งสรรพ ขาวสะอาด (2554 : 24-27) กล่าวไว้ว่า บุคลากรในท้องถิ่น

ถิ่นควรมีความสามารถทำงานในธุรกิจท่องเที่ยวด้านบริการอย่างมีคุณภาพในแต่ละสาขา เช่น บริการรถนำเที่ยว บริการร้านอาหารและบริการนำเที่ยว (มัลคัลเทรท์ท่องเที่ยวหรือวิทยากรในท้องถิ่น) เป็นต้น และสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544 : 36) กล่าวไว้ว่าความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวและในทุกส่วนของสังคม เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้กับบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่น โดยอาจดำเนินการภายใต้ความสนับสนุนและร่วมมือของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

คำถามการวิจัยข้อที่ 3 : รูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน ควรได้รับการพัฒนาไปในประเด็นใดบ้าง

จากการสังเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม พบว่า พันธ มิตรทางการค้าซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ต่างก็มีความคิดเห็นว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทานนั้น ควรพัฒนาประเด็นหลักๆ 5 ด้าน ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การปรับราคาท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวและผู้ประกอบ การปรับวิธีการและยกระดับการให้บริการและการปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยว ตลอดจนการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยการพัฒนาแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวนั้นสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจที่สอดคล้องกับความต้องการที่จะเข้ามาท่องเที่ยว โดยชุมชนในท้องถิ่นมีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวโดยรวมต่ำสุด อีกทั้งยังสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งในการที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถที่จะลดต้นทุนในการดำเนินงานได้นั้น ชุมชนท้องถิ่นจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน ปรับและพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว ปรับราคาธุรกิจการท่องเที่ยว และพัฒนาขีดความสามารถในการประสานงานกับธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนการที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยว

สามารถที่จะเพิ่มคุณภาพการบริการได้นั้นจำเป็นต้องมีการสร้างมาตรฐานการจัดและบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยว รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และพัฒนาระบบการกระจายข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะหากแหล่งท่องเที่ยวสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ย่อมมีผลให้ค่าใช้จ่ายรวมของการบริหารจัดการในการท่องเที่ยวลดลง ลดระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางและบริการจากต้นทางถึงปลายทาง และที่สำคัญเป็นการยกระดับคุณภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม ส่วนมากแล้วแหล่งท่องเที่ยวมักจะประสบกับปัญหางบประมาณที่ไม่เพียงพอและมีอยู่อย่างจำกัด ปัญหาในเรื่องการประสานงานและขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหาคนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยว ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากพอสมควร

ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ Christopher. (2010 : 14) กล่าวไว้ว่า ห่วงโซ่อุปทาน เป็นการจัดการความสัมพันธ์กับผู้จัดส่ง (ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว) และลูกค้า (นักท่องเที่ยว) เพื่อส่งมอบบริการนำเที่ยวหรือบริการที่มีคุณค่าให้แก่ลูกค้า ในขณะที่ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในห่วงโซ่อุปทานมีค่าต่ำที่สุด สอดคล้องกับ Stadler. (2010 : 15) กล่าวไว้ว่า ห่วงโซ่อุปทานเป็นความพยายามในการรวมกันระหว่างองค์กรทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกัน ภายในห่วงโซ่อุปทาน และการร่วมมือกันในการบริหารให้การไหลของวัตถุดิบ ข้อมูล และการเงินไปสู่การตอบสนองความต้องการของลูกค้า เพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ และยังสอดคล้องกับดัชนีชี้วัดความได้เปรียบเชิงการแข่งขันในการท่องเที่ยวโดยระบบห่วงโซ่อุปทานของวงศ์พัฒนาศรีประเสริฐ (2554 : 168) สรุปไว้ว่า ห่วงโซ่อุปทานหนึ่งๆ ประกอบด้วยวิธีการจัดการต่าง ๆ ที่มุ่งหวังให้องค์กรต่าง ๆ สามารถทำงานด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายที่จะสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าด้วยต้นทุนที่ต่ำสุด องค์กรจึงควรที่จะวิเคราะห์ข้อมูลของลูกค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าแต่ละกลุ่ม โดยการจัดการด้านกระบวนการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานด้านต้นทุนด้วยการจัดให้บริการที่เหมือนกันหมดกับลูกค้าทุกราย คำนึงถึงความต้องการและการ

ให้ความสำคัญที่เหมือนกันของลูกค้าในแต่ละกลุ่ม เข้าใจถึงความสำคัญที่แตกต่างกันของลูกค้าแต่ละกลุ่ม ให้เกิดความรวดเร็วและถูกต้อง และลดจำนวนพนักงานในโซ่อุปทาน และการจัดการด้านบุคลากรเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานใหม่ ๆ อาทิ ผีอบรม เป็นต้น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kickchilat. (2005 : 221) เรื่องแรงจูงใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแคนาดา ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ปัจจัยจูงใจที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ ได้แก่ รูปแบบการหยุดงาน วิธีการดำเนินชีวิต ความชอบส่วนบุคคล ข่าวสารและประสบการณ์ที่ได้รับ ส่วนความแตกต่างทางด้านประชากร ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ อายุ เพศ สถานภาพในการสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ นอกจากนี้ยังพบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวในประเทศสหรัฐอเมริกา รวมถึงสิ่งกระตุ้นในการเดินทางในแคนาดาและช่วงวันหยุดพักผ่อน เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลมากต่อการท่องเที่ยวของแคนาดา ซึ่งสามารถนำมาพัฒนากลยุทธ์การตลาดสำหรับนักท่องเที่ยว และยังพบอีกว่า รูปแบบกลยุทธ์การตลาดโดยรวม มีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดา และสอดคล้องกับซาง และคณะ (Zhang. et al. 2009 : 211) ทำการทบทวนวรรณกรรมผลงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวพบว่า เกณฑ์ที่ใช้ประเมิน ได้แก่ ความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) และความยืดหยุ่นของโซ่อุปทาน (Supply Chain Flexibility) ที่สำคัญยังมีความสอดคล้องกันกับสอดคล้องกับ Yilmaz and Bititci. (2006 : 212) ศึกษาการประเมินประสิทธิภาพของการท่องเที่ยวโดยใช้แบบจำลองโซ่อุปทาน พบว่า ห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการตลาดดึงดูดใจซื้อบริการท่องเที่ยวของลูกค้า โดยนักท่องเที่ยวอาจตัดสินใจเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวในลักษณะแพคเกจผ่านตัวแทนบริษัททัวร์หรือวางแผนการท่องเที่ยวด้วยตนเอง กิจกรรมสนับสนุนก่อนส่งมอบบริการ เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนการเดินทาง และกิจกรรมการส่งมอบบริการเป็นขั้นตอนที่นักท่องเที่ยวได้รับบริการการท่องเที่ยว บุคคลที่มีส่วนในการส่งมอบบริการนี้ ได้แก่ ผู้ให้บริการด้านการขนส่ง โรงแรมที่พัก และกิจกรรมขณะท่องเที่ยว ตลอดจนกิจกรรมสนับสนุนหลังส่งมอบ

บริการเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อประเมิณความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดการห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม 2) ศึกษาประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และ 3) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน ประชากรเป้าหมายที่ใช้คือ ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง กับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย พระธาตุนาดูน กุสินตรัตน์ วนอุทยานโกสัมพ์ อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พทยานาเหือก) และเขตห้ามล่าสัตว์ลำนาดูนลำพัน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน จำนวน 6 คน และตัวแทนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 10 คน ตลอดจนพันธมิตรทางการค้า จำนวน 19 คน โดยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยข้อมูลทุติยภูมิซึ่งรวบรวมโดยศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์จากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง กับพื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย และข้อมูลปฐมภูมิโดยศึกษาเชิงสำรวจพื้นที่ การสังเกต และการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้างทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จากนั้นนำข้อมูลมาสร้างข้อสรุปและวิเคราะห์แบบอุปนัย แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาความ เพื่อเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ ในบริบทที่เกี่ยวข้องกันในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายนอกไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่งส่วนใหญ่ยังขาดงบประมาณที่เป็นของตนเองในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งชุมชนที่มีความเจริญและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และที่สำคัญยังไม่มีมีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับ

สถานที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดหรือในจังหวัดใกล้เคียง อาจเป็นเพราะไม่มีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งผลให้ไม่สามารถที่จะวางมาตรการกำกับ ดูแล และตรวจสอบการท่องเที่ยวอย่างมีแบบแผนได้ ส่วนผลกระทบภายในพบว่า แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งไม่สามารถที่จะดำเนินการ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างตรงใจทั้งในเรื่องของสถานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่ยังไม่มากพอต่อการรองรับ โดยเฉพาะโรงแรมที่มีมาตรฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับภายในโรงแรม สำหรับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมน้อยเกินควร ซึ่งพิจารณาได้จาก การส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ร่วมกันเกี่ยวกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจในการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว และการจัดหาและพัฒนาให้มีบุคลากรด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว รวมถึงการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีจุดขายที่มีความเป็น อัตลักษณ์ซึ่งสามารถสร้างความสนใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ ทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวขาดระบบการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง ในที่สุดย่อมส่งผลกระทบให้ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องต้องประสบกับการขาดสภาพคล่องในการบริหารจัดการมากพอสมควร

ตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า ในภาพรวมการที่จะบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ให้สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างเป็นระบบนั้นขึ้นอยู่กับประเด็นต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ศักยภาพ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เมื่อทำการวิเคราะห์แต่ละประเด็นลึกลงไปพบว่า ประเด็นต่างๆ เหล่านั้นต่างก็มีด้านที่เข้ามาเกี่ยวข้องแตกต่างกันออกไป ดังนั้น ประเด็นผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วยประเด็นย่อย 2 ด้าน ได้แก่ ความต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยว และการกระจายผลประโยชน์ ประเด็นศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วยประเด็นย่อย 3 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมการ

ตลาดและการนำเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ และการส่งเสริมการลงทุน และประเด็นหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วยประเด็นย่อย 3 ด้าน ได้แก่ ประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น และการฝึกอบรมบุคลากร

พันธมิตรทางการค้าซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ต่างให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทานนั้น ควรพัฒนาประเด็นหลัก ๆ 5 ด้าน ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การปรับราคาท่องเที่ยวของบริษัทยาและผู้ประกอบการ และการปรับวิถีการและยกระดับการให้บริการ ตลอดจนการปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในการที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถที่จะลดต้นทุนในการดำเนินงานได้นั้น ชุมชนท้องถิ่นจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน ปรับและพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว ปรับราคาธุรกิจการท่องเที่ยว และพัฒนาขีดความสามารถในการประสานงานกับธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนการที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถที่จะเพิ่มคุณภาพการบริการได้นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการสร้างมาตรฐานการจัดและบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยว รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และพัฒนาระบบการกระจายข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ด้านการลดต้นทุนในการดำเนินงาน ในประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

1.1 ควรปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน อาทิ ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานและการบริการยังไม่สามารถเข้าถึงและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างกันได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวไม่สามารถที่จะจัดเตรียมสถานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆได้อย่างเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว

รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.2 ควรปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพบุคลากรการท่องเที่ยว ให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความพร้อมด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการด้านการท่องเที่ยว อาทิ การฝึกอบรมบุคลากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งมัคคุเทศก์ ด้วยการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้วิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยว และให้มีความสามารถอธิบายวิธีการเพื่อให้ผู้มาเที่ยวเกิดความประทับใจและความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว

1.3 ควรพัฒนาความสามารถในการประสานงาน กับธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ การส่งเสริมการลงทุน โดยการปรับ การขยายตัวทางฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวและพัฒนาธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องต่อจากการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวด้วยการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว อันจะช่วยป้องกันการเกิด ปัญหาบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว

2. สำหรับการพัฒนาแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ด้านเพิ่ม คุณภาพการบริการ ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว ควรปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวในประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

2.1 กำหนดมาตรฐานการจัดและให้บริการเพื่อรองรับ นักท่องเที่ยว อาทิ การสร้างมาตรฐานของโรงแรมที่พักเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับการบริการในสถานบริการอย่างปลอดภัยและมีความ พึงพอใจ กับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว อื่นในจังหวัดหรือในจังหวัดใกล้เคียง จากนั้นควรวางมาตรการ กำกับ ดูแล ติดตาม และตรวจสอบมาตรฐานการบริการของสถาน ประกอบการและการท่องเที่ยวอย่างมีแบบแผน

2.2 ควรปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยวโดยการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสถานที่ท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยว

2.3 ควรพัฒนาระบบการกระจายข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว เนื่องจากไม่สามารถที่จะควบคุมและดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวให้สอดคล้องตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

เท่าที่ควร ชุมชนท้องถิ่นจึงควรตระหนักถึงความคุ้มค่าต่อการ ลงทุนในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการประชาสัมพันธ์ให้นัก ท่องเที่ยวในต่างจังหวัดหรือภูมิภาคอื่นทราบข้อมูลข่าวสารของ สถานที่ท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นอย่างทั่วถึงในวงกว้าง และทำการ ตลาดเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารให้มีความชัดเจนและสามารถเข้าถึง กลุ่มนักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง ถึงแม้ว่า ค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น จากการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ก็ตาม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์ของ บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ซึ่งไม่อาจนำมากล่าว ไว้ได้ทั้งหมด ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณสำนักงานงานคณะ กรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานงบประมาณ ที่ให้ความ อนุเคราะห์สนับสนุนทุนการวิจัย จนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้เสร็จ สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สถาบันวิจัยและพัฒนา และ คณะกรรมการทุกท่าน ที่กรุณาสนับสนุนทุน

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2550). **คู่มือการประเมิน มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว:เอกสารประกอบ การ ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทดลองใช้เกณฑ์มาตรฐาน แหล่งท่องเที่ยว**. ขอนแก่น : กองแผนงาน.
- (2553). **ผลกระทบการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : คอรั พลนนิ่ง แอนด์ดีเวลลอปเม้นท์.
- (2553). **สถิตินักท่องเที่ยวและรายได้กลุ่มจังหวัดร้อย เอ็น ขอนแก่น และมหาสารคาม**. กรุงเทพฯ : กองสถิติ และวิจัย.
- วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ. (2551). พฤติกรรมการท่องเที่ยวและ ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว 6 จังหวัด ในเขตอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง. **วารสาร จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์** ปีที่ 31 ฉบับที่ 119-120 มกราคม-มิถุนายน 2552 ISSN 0125-6564.
- (2554). **การจัดการห่วงโซ่อุปทาน**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- สุรเชษฐ์ เชื้อบุญมูล และดร.ชนันท์ เอ็มพันธุ์. (2548). **การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรรณ วลัยวานิช. (2546). **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว : อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Carol J. Robinson, and M. K. Malhotra. (2011). "Defining Supply Chain Management", **Journal of Business Logistics**, Vol. 22 No.2, pp.1-25.
- Carr. (2002). **An Action Strategy for Sustainable Tourism**. Ottawa: Tourism Canada.
- Cohen, J.M. and N.T. Uphoff. (1981). **Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation**. Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.

